

CİNSEL KİMLİK, CİNSEL ROL, CİNSEL YÖNELİM FARKLILIKLARI

Dr. E. Çıgıl Fettahođlu
Ruh Sađ. ve Hast. Uzm.
4. Ulusal Sosyal Pediatri Kongresi,
Antalya, 15.11.2016

MA: **Beni normal yapmanızı istiyorum...**

- Erkek, 17 yaş, lise 3, teyzesi ile geldi
- Her yerde ve her zaman aynı şeyleri yaşıyorum ,alay ediyorlar, taciz ediyorlar, üstüme geliyorlar, istemediğim halde bana dokunmaya çalışıyorlar...
- Hep böyleydim, gülmemi, ellerimi, konuşmamı, zevklerimi değiştiremem ki, Futboldan hiç hoşlanmadım, kavga etmem, küfür de, çocukken gelin olmak isterdim,
- Dikkat çekmeyeyim diye dışarı çıkmıyorum
- Annem hormonlarına baktıralım dedi
- Sevgilim hiç olmadı, olsa erkek olmasını isterdim

Temmuz 2016'da Ereğli'den taşınmışlar

A-B boşanmış 2009

Baba yurtdışında çalışıyor, görüşmüyorlar

20 ve 10 yaşında erkek kardeşleri var

Annesinin sırdaşı

Daha önce psikiyatri başvurusu yok

4. Sınıftayken cinsel taciz

7 sınıfta sınıf arkadaşlarının cinsel tacizi

1 hafta önce anne ile ilk kez konuşmuş

Tanı???

Tedavi ???

CİNSEL KİMLİK (gender identity)

- Bireyin kendi bedenini ve benliğini belirli bir cinsiyet içinde algılaması, kabullenmesi, tutum ve davranışlarında benimsediği cinsiyetle uyumlu bir şekilde yaşayabilmesidir.
- Biyolojik olmayan, sosyal ve kültürel değişkenler neticesinde ortaya çıkar
- Hem bedensel özellikleri hem de cinsel rollerle ilişkilidir.
- Kişinin bedensel özellikleriyle olan ilişkisini etkiler tersi doğru değil

Bireyin kadınlığını/erkekliğini nasıl ve ne şekilde algıladığıdır

Cinsel rol

- Bireyin kültürel olarak belirlenmiş kadınsı/erkeksi davranışlar ile cinsel kimliğini göstermesi, dışa vurmasıdır.
- Cinsel rol davranışı kültürel bir tanımdır ve beklentiler ile şekillenen cinsiyet davranışlarıdır.
- Kadın ve erkeği birbirinden farklı kılan davranışsal özelliklerdir. Kadınsı veya erkeksi olmaktır.
- Önemli ölçüde çocuğun sosyalleşmesi ile belirlenir ve toplum tarafından bireye yüklenir.
- *Bedensel cinsiyete göre kurgulanan özelliklere Toplumsal Cinsiyet Özellikleri adı verilir*
  - *Erkeksi/ kadınsı*

Cinsel rol davranışları,

- Kùltürden kùltüre ve zaman içinde deęişimler gösterirler.
- İlkel olarak ortalama 2 civarında gelişmeye başlar
  - Gözlem yapma
  - Model alma- taklit etme
  - Pekiştirme
  - Özdeşim yapma

Cinsel kimlik gelişimi,

- Biyolojik, çevresel ve psikolojik faktörler arasındaki karmaşık etkileşimin bir sonucudur.
- Birbirleriyle uyum içindeyse erken dönemde kurulur ve yerleşir.
- Bu faktörlerden herhangi birinin belirsizliği veya birbirleriyle uyumsuzluğu varsa cinsiyet gelişim bozukluğunda veya cinsel disforide olduğu gibi, süreç daha farklı olabilir.
- İnsanların büyük bir çoğunluğu doğdukları cinsiyeti kendi cinsel kimliği olarak kabul etme eğilimindedir

-
- Çekirdek cinsel kimlik oluşumu (ben kızım/erkeğim) ilk 2 yaş
  - Kabaca 18 ayda kendine ilişkin farkındalık geliştirir ve daha sonra nasıl davranması gerektiğine dair bilgi arayışı içine girer (cinsel rol)
  - Cinsel kimlik duygusunun yerleşmesi 3-4 yaş dolayında
  - Bu yaştan sonra cinsel kimlikte değişim oldukça güç
  - Ergenlik önemli (özellikle erken dönemde kimlik gelişiminde sorun olanlarda)

-
- Kohlberg'e göre cinsiyeti anlayabilmek için 3 aşama geçilmeli:
  - Temel cinsiyet kimliği: çocuğun kız ya da erkek olduğuna ait fiziksel farklılığı anlaması (Cinsiyet etiketleme 2-3,5y),
  - Cinsiyetin kararlılığı: cinsiyet her zaman aynı kalır, kadın/ erkek olarak büyürüz (3,5-4,5 yaş).
  - Cinsiyetin değişmezliği: insanların bazı yüzeysel farklılıkları olsa bile cinsiyetleri değişmez (4,5-7 yaş)

Cinsel kimlik gelişiminde etkili olan faktörler

- Kalıtımsal ve biyolojik etmenler ile kültürel özellikler ve değerlerin karşılıklı etkileşimi ile yapılır.
- Yapılanmış cinsel kimlik, taşıdığı biyolojik cinsiyet ile uyduğu kadar çekirdek cinsel kimlikle, cinsiyet rolleriyle, cinsel yönelimle de uyumlu olmalıdır.
- Cinsel kimlik ve cinsel rol uzun bir süreçte kademeli olarak gelişir ve farklı gelişim evrelerinde etkileşim içerisindeki çoklu faktörlerden etkilenir.

Biyolojik Faktörler

- Kromozomal yapının ve doğum öncesi ve sonrasında hormon düzeylerinin normal olması uygun cinsel kimlik gelişimi için zorunlu ancak yeterli değil
- Hiçbir kromozomal ya da hormonal test cinsel kimlik sorunlarına özgü ayırıcı bir özellik taşıyor
- İkiz ve aile çalışmalarında cinsel disforinin kalıtsal olabileceğini düşündüren bulgular var.

Psikososyal faktörler

- Özellikle yaşamın ilk 3 yılı çok önemli
- Ödipal çatışmanın çözümlenememesi
- Model alma ve özdeşim sorunları (model yokluğu, niteliği, A_B psikopatolojisi, aile içi sorunlar, kadınlığın kötülenmesi vs. hemcins ebeveyn ile özdeşim öncelikli ama karşı cins ebeveynin kabulü gerekli)
- Travmalar (kimlik çatışmaları)
- Ebeveynlerden gelen mesajlar ve yorumlanma sorunları (cinsiyet beklentisi, annenin kız istemesi, erkek saldırganlığını tolere edememesi, «karşı cinsten olursam sevilirim», gibi)
- Çocuğa ait özellikler (güzel sakin oğlanlar/çirkin hareketli kızlar vs)
-

Ve farklılıklar...

- Cinsiyet sorunları yaşayanlar tam bir karşı cins kimliği deneyimlemek zorunda değiller
- Bedensel cinsiyet ile cinsel kimliğin örtüşmediği bireyler *TRANSGENDER* olarak adlandırılır.
- Transgender, transseksüelliği de içeren bir şemsiye terimdir
- Doğduğu cinsin değil karşı cinsiyetin bedensel özelliklerine sahip olmak isteyen ve bu doğrultuda davranan ve yaşayan bireylere *TRANSEKSÜEL* denir.
- Cinsel yönelimden bağımsızdırlar.

Cinsel disfori (cinsel kimlik bozukluđu)

- Sıklıkla erken çocukluk döneminde
- Hemen her zaman ergenlikten önce
- Kendi cinsiyetinden inatçı ve şiddetli bir biçimde rahatsızlık duyma
- Karşı cinsten olmaya özlem duyma ya da karşı cinsten olduğunda ısrar etme
- Kendi cinsiyetini reddetme
- İnatçı bir şekilde karşı cinsiyet giysileri ve/veya etkinlikleri ile aşırı uğraşma

- Transeksüellik
  - Erişkinlikte yaygınlık 1:3000-1:60000
  - Çocukluk döneminde CKB yaygınlığı ?? (4-17 yaş ikizlerde %2,3)
- Cinsiyet değiştirme başvuru sıklığı erkeklerde daha sık (E: 1/30bin, K: 1/100bin)
- Transgender
  - Genel popülasyonda %0,5-2
  - Lise öğrencilerinde %1,2, %2,5 cinsiyetlerinden emin olmama
  - Ortaokul öğrencileri %1,3
- Karşı cinsiyet davranışları kızlarda daha yaygın, (E: %6, K: %12)
- Kliniğe başvuru erkeklerde daha fazla (E: K 4,7-3,8/ 1, ergenlerde E:K 1,2-1,4/1)

Komorbidite:

- Bařta anksiyete boz. olmak üzere yarısında başka psikiyatrik boz var
- okul öncesi dönem CKB'li çocuklarda psikopatoloji oranlarında anlamlı farklılık yok.
- Daha fazla davranım sorunları, içselleştirme belirtileri, daha düşük kendilik saygısı ve sosyal yeterlilik algısı, özellikle oğlanlarda akran ilişki sorunları var.
- Transgender gençlerde duygusal sorunlar, TSSB dahil olmak üzere travma ile ilgili bozukluklar, depresyon ve anksiyete, intihar daha yüksek oranda
- Akran zorbalığı için artmış risk

Gidiş...

- Çocukluk döneminde cinsel disforisi olan çocukların büyük çoğunluğu ergenlik veya erişkinlikte cinsel disforik değildir.
- Ergenlikte cinsel disfori erişkinlikte devam eder
- Eşcinsellerin, çocukluklarında daha fazla karşı cinsiyet davranışları gösterdikleri,
- Çocukluk çağı cinsel disforisi ile yetişkinlikteki homoseksualite/ biseksualite arasında güçlü bir ilişki var

Cinsel disforisi olan çocuklara yaklaşım

- Çok yönlü, multidisipliner yaklaşım
- Tedavi alternatifleri:
  - Psikoterapötik yaklaşımlar, psikiyatrik bozukluk diyenler
  - Ara duruş, gözlem: CKB'nin etkin tedavisi yok diyenlerin müdahalesiz gözlemi
  - Karşı cinsiyet rol ve kimliğini cesaretlendirici yaklaşımlar, bu normal bir varyanttır diyenler
  - Pubertenin baskılanması
  - Cinsiyet değiştirme

CİNSEL YÖNELİM (sexual orientation),

- bireyin cinselliğini ya da erotik ve romantik ilgilerini herhangi bir cinsiyete yönlendirmesi ya da herhangi bir cinsiyet tarafından cinsel olarak uyarılmasıdır.
- Cinsel kimlik kişinin kendini hangi cinsiyetten hissettiği ile, cinsel yönelim ise hangi cinsiyete ilgi duyduğu ile ilgilidir.

-
- Heteroseksüel
  - Homoseksüel
  - Biseksüel
  - *Aseksüel*

Heteroseksüel yönelim dışındakiler insan cinselliğinin patalojik olmayan varyasyonlarıdır.

• Cinsel yönelimin bileşenleri

- kişinin kendini nasıl tanımladığı (eşcinsel, heteroseksüel, biseksüel),
- cinsel yönelimini toplum içinde nasıl kurduğu (yaşam tarzı),
- cinsel davranışı (geçmişte, halen ve muhtemelen gelecekte),
- cinsel eşlerin cinsiyeti,
- cinsel fantazileri (içeriği, sıklığı, derecesi)

Çekirdek cinsel yönelimin aksine bu bileşenler esnektir.

-
- Erişkinlikte:
    - Eşcinsellik E: %2-5, K: %1-2
    - Biseksüellik ?
  - Ortaokul ve lise öğrencilerinde:
    - Cinsel yönelimden emin olmama E: %10,1, K: 11.3
    - Biseksüel/eşcinsel E:1.5, K:1.1
  - Hemcins cinsel aktivite E:%4.5, K: %5.7

- Eşcinsellik her zaman cinsel kimlik sorunlarıyla birlikte görülmez.
- Cinsel yönelim kişilerin istemli olarak yaptıkları bir seçim ya da tercih değildir.
- Eşcinsel deneyim eşcinsel yönelimden daha sıktır.
- Cinsel davranış ile cinsel yönelim doğrudan ilişkili değildir

Kişinin cinsel yönelimi ancak kendinin bildiği, tanımlamak ve paylaşmak isterse diğerlerinin bilgi sahibi olabileceği bir konudur.

-
- Cinsel yönelimin ne zaman geliştiğini bilmiyoruz.
    - Okul öncesi her iki cinsiyet farklı etkinliklere yönelir.
    - Ergenlikte erotik fantazilerde kendini gösterir

Cinsel yönelimi etkileyebilecek faktörler,

- **Genetik:** Eşcinsel erkeklerin daha fazla homoseksüel erkek kardeşi var (%15) eşcinsel kadınların da daha fazla eşcinsel kız kardeşi (%10) karşı cins kardeşlerde de biraz artma var ama diğeri kadar değil
  - İkiz çalışmaları (MZ E : %52, K: %48 DZ E: %22, K:%16)
  - MZ ikizlerde heteroseksüel olmayan yönelimin konkordansı %30
- **Nöroendokrin,** prenatal sex hormon düzeyleri çocuklukta cinsel rol davranışlarını, erişkinlikte cinsel yönelimi etkiler
- **Psikososyal etkenlerle ilgili yapılan çalışmaların sonuçları olumsuz** (Aile özellikleri, ebeveyn kişilik özellikleri, yetiştirilme biçimleri, arkadaşlık ilişkileri ile ilgili olduğuna dair kanıt yok. Öğrenme, olumsuz cinsel deneyim, özenme ilişki gösterilememiş.)

Eşcinselliğin klinik önemi:

- Tek başına psikopatoloji ile ilişkili değildir
- Damgalanma, akranlar tarafından reddedilme ve zorbalık
  - Sosyal sorunlar, ruhsal sorunlar, akademik sorunlar
- İçselleştirilmiş cinsiyet önyargıları
- Cinsel yönelimini diğerlerine açıklamak
  - sorgulama, anlama, hoş görme, kabul etme, başkaları ile paylaşma ve yönelimleri doğrultusunda ilişkiler kurma

Bizlerin görevi,
cinsel yönelim ve cinsel kimliği tayin etmek,
değiştirmek, yargılamak değil kişinin kendini
tanıması ve geliştirmesi, ruhsal bütünlüğünü
sağlaması ve toplumsal uyum sorunlarının
üstesinden gelmesine destek olmaktır.

Teşekkür ederim.